

De schoffering van een bemiddelaar

Kofi Annans vredesplan voor Syrië is niet uitgevoerd. Hij faalde, omdat Rusland en de VS hem dwarszaten. Hun onenigheid vormt een groot risico bij volgende conflicten.

Jan Pronk
voormalig gezant namens de
Verenigde Naties in Darfur

Kofi Annan heeft aangekondigd zijn mandaat als bemiddelaar in Syrië niet te verlengen. Dat loopt eind augustus af. Annan heeft geen succes geboekt. Zijn vredesplan is niet uitgevoerd. Zowel het regime-Assad als de opstandelingen hebben Annan laten praten. Ze deden beloften, maar voerden die niet uit. In plaats daarvan is de strijd verhevigd. Daarvoor zijn beide partijen verantwoordelijk.

Annan is geschofferd. In zo'n geval rest een bemiddelaar twee mogelijkheden. Wanneer een bemiddelaar vaststelt niets te kunnen uitrichten, kan deze opstappen. Soms schrikken partijen daarvan, en geven alsnog toe. Dat was in dit geval onwaarschijnlijk, omdat het conflict al lang duurt en beide partijen zich door verschillende landen gesteund achten.

De tweede mogelijkheid is een beroep te doen op degenen die hem hebben uitgezonden, in dit geval de Veiligheidsraad en de Arabische Liga. Die kunnen sancties opleggen aan partijen die beloften breken, doorgaan met de strijd, en op grote schaal burgerslachtoffers maken. Maar de Veiligheidsraad is verdeeld. Sancties zullen niet volgen en Annan wist dit. De partijen in Syrië wisten dit ook en daardoor konden zij volharden in hun opstelling.

Door de aanwijzing van Annan als bemiddelaar hoefde de Veiligheidsraad voorlopig zelf niets te doen. Die aanwijzing was een wijze stap, want een conflict zal uiteindelijk opgelost moeten worden langs politieke weg. Door de oud-secretaris-generaal van de Verenigde Naties zelf aan te wijzen als gezant, gaf de Veiligheidsraad te kennen de bemiddelingspoging zeer serieus te nemen. Als Annan niet zou slagen, zou er niemand an-

Strijders in de stad Aleppo. VN-bemiddelaar Kofi Annan kon in Syrië geen vrede bewerkstelligen. FOTO REUTERS

Het risico dat een buurland ingrijpt in Syrië is zeer groot

ders zijn met dezelfde statuur.

In werkelijkheid was de bemiddelingspoging voor de belangrijkste leden van de Veiligheidsraad, de Verenigde Staten en Rusland, een uitstel-exercitie. Over het starten van een bemiddeling konden zij het eens worden, over de mogelijke uitkomst niet. Daardoor konden zij het er ook niet over eens worden om zich tijdens de bemiddeling terughoudend

op te stellen, Annan alle ruimte te geven en hem te steunen wanneer partijen niet zouden meewerken.

De VS en Rusland hebben zich verre van terughoudend opgesteld. Beide toonden openlijk voorkeur voor de ene dan wel de andere partij. Beide gaven eenzijdig politieke, financiële en logistieke steun. Zij gingen elkaar ook publiekelijk beschuldigen. Amerika nam het initiatief tot oprichting van een groep landen als vrienden van Syrië, maar Rusland werd niet uitgenodigd. Zo kwam Annans bemiddelingspoging in het luchtledige te hangen. Zijn opdrachtgevers hebben hem net zo geschofferd als de strijdende partijen zelf.

Wanneer Annan had beslist op staande voet te vertrekken, zou niemand hem dat euvel hebben kunnen duiden. Maar hij is er de man niet naar anderen in verlegenheid te brengen. Bovendien geeft zijn aankondiging, een maand van tevoren, de Veiligheidsraad de gelegenheid iemand anders te benoemen en geen gat te laten vallen. Een volgende bemiddelaar zal waarschijnlijk evenmin resultaat boeken, maar de aanwezigheid van een officiële bemiddelaar kan afzonderlijke landen ervan weerhouden eenzijdig te interveniëren.

Het risico daarop is groot. Tal van landen hebben belangen in dit conflict. Voor Rusland is Syrië een van de

weinig bondgenoten in het Midden-Oosten. De VS zien liever een hun welgezind regime, dat geen steun geeft aan moslimextremisten. De Arabische landen zijn verdeeld, langs de steeds scherper scheidingslijn tussen soennieten en sjiieten. Libanon, Turkije en Israël vrezen escalatie over hun grens. Iran kan zijn invloed in de regio versterken via Syrië en via Hezbollah in Libanon. Israël ziet dat met lede ogen aan. Turkije ziet de eigen Koerden steeds meer samenwerken met die in Syrië en Irak. Dat kan leiden tot een volledige burgeroorlog in Turkije. Alle buurlanden van Syrië zijn tot nu toe behoedzaam opgetreden, maar er kan een moment komen, dat men zich gedwongen voelt militair in te grijpen.

De luchtaanvallen op eigen burgers in Aleppo laten zien dat het Syrische regime voor niets terugdeinst. De orderlijke verdeeldheid van de opstandelingen werkt mensenrechtenschendingen in de hand. Buitenlandse extremisten, zoals al-Kaida, krijgen steeds meer mogelijkheden de lont in het kruitvat te werpen. De regering-Obama staat onder druk de opstandelingen wapens te geven. Dat kan hun tijdelijk bescherming bieden, maar het geweld wordt erdoor gevoed. Zelfs wanneer de opstandelingen de strijd winnen, is die niet ten einde, leren de gebeurtenissen in Irak en Afghanistan.

Nu Annan vertrekt, worden de grote mogelijkheden zelf direct politiek verantwoordelijk. Dat strekt verder dan de aanwijzing van een opvolger. Wie dat wordt, is minder belangrijk dan wat diens mandaat wordt. Dat Amerika en Rusland zo vaak tegenover elkaar staan, meer dan ooit sinds het einde van de Koude Oorlog, is zorgelijk. Dat vergroot het risico dat conflicten zoals in Syrië – en er zullen er meer komen – escaleren tot ver over de grens.

James Kennedy

In Nederland is het vertrouwen in burgers veel kleiner dan in de VS

De kracht van een privéschool

Het is bijna tien jaar geleden dat ik Amerika verliet om me te vestigen in Nederland. Toen ik deze zomer de vakantie doorbracht in de VS, voelde ik mij geregeld een vreemde. Vooral het niveau van de politiek viel tegen. In vergelijking met de Amerikaanse aanloop naar de verkiezingen wordt de Nederlandse campagne gekenmerkt door rust en redelijkheid.

Maar toen ik mijn tienerdochter bracht naar de christelijke *high school* waar ze een half semester zal studeren, werd ik ook getroffen door een sterke kant van Amerika: de kracht van het zelf-gefinancierde particuliere initiatief.

Deze school wordt door ouders zelf bekostigd en dat merk je als je binnenstapt. Mooie leslokalen, sportzalen, een kapel, een auditorium en hoogwaardige technologie zijn betaald uit giften van ouders, alumni en bedrijven die geloven in de missie van de school. Uiteraard begint elke particuliere school bescheiden, met slechts beperkte middelen. De school waar mijn dochter

naartoe gaat, is al ruim een eeuw oud, succesvol en indrukwekkend. Luister zorgt niet alleen voor meer aanzien, maar schept ook meer geld, lijkt de gedachte. Deze formule wordt zowel in het particuliere onderwijs als in prestigieuze publieke universiteiten toegepast. Daardoor is het onderwijs in Amerika helaas ook duurder geworden, omdat instituten met elkaar concurreren in uiterlijk vertoon en faciliteiten. Maar het heeft ook excellentie aangemoedigd, omdat scholen de beste leraren proberen aan te trekken en ook vaak goede studenten.

Niet alleen in ruimtelijke kwaliteit weet de school te imponeren, ook in menselijke kwaliteiten. De leraren en administratieve krachten zijn vriendelijk en zorgen goed voor het gebouw en de leerlingen. Het is duidelijk te merken dat zij hun eigen school hartstochtelijk steunen.

Wat ook opvalt, is de kracht van het religieuze geloof dat aan de basis staat van de school. Ouders die hun kinderen naar deze school sturen, moeten financiële offers bren-

gen: 8000 dollar per jaar. Ooit was dit ook het geval in Nederland. Maar na de schoolstrijd besloot de overheid op verzoek van katholieke en protestantse kiezers bijzondere scholen te financieren. Daarmee is iets belangrijks verloren gegaan: de echte inzet die nodig is om een levende geloofsgemeenschap in stand te houden. Het is niet onmogelijk om een robuuste religieuze identiteit overeind te houden als een school louter met publieke middelen wordt gefinancierd – zulke scholen bestaan ook in Nederland – maar het is wel moeilijker. Ik vermoed dat de ontkerkelijking in Nederland deels te maken heeft met de publieke financiering van verzuilde scholen. Hierdoor gingen Nederlandse christelijke ouders meer achteroverleunen. Zij hoefden minder actief bij te dragen aan christelijk onderwijs, omdat het een taak van de overheid werd.

Het Amerikaanse voorbeeld inspireert omdat het veel ruimte geeft aan burgers en hun organisaties om een verschil te maken en hun eigen

initiatieven te ontwikkelen. Van deze impuls kan in Nederland wat geleerd worden, maar het vertrouwen in burgers is hier veel kleiner. Vaak kunnen particuliere organisaties niet bestaan zonder overheids subsidies. Veel initiatieven worden om zeep geholpen door de verstikkende bureaucratie. En door het wantrouwen vanuit de politiek over wat burgers zelf kunnen doen, bestaat de neiging om particuliere initiatieven vanuit de overheid te vormen en te begeleiden. Probeer maar eens zelf een huis te bouwen, een zorgvoorziening of een school op te richten. De overheid staat overal in de weg.

Als de overheid in de toekomst geleidelijk terugtreedt en meer zal overlaten aan het particuliere initiatief, zullen Nederlandse organisaties anders moeten gaan denken over hun identiteit en missie. Dat is al evident in sommige sectoren, zoals de culturele. Maar Nederland heeft nog een lange weg te gaan in het leren waarderen van burgers die in staat zijn om hun eigen visie uit te bouwen en te financieren.